

dr hab. inż. arch. Marta Skiba, prof. UZ
Uniwersytet Zielonogórski
Instytut Architektury i Urbanistyki
ul. Z. Szafrana 1
65-516 Zielona Góra

Zielona Góra, 8.06.2025 r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej
pt. „*Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia*”

I. PODSTAWA FORMALNA OPRACOWANIA RECENZJI

Podstawę formalną opracowania recenzji stanowi pismo Dziekana Wydziału Architektury Politechniki Poznańskiej dr hab. inż. arch. Agaty Gawlak, prof. PP nr WA.63.02.2025 z dnia 07.04.2025 r., informujące o powołaniu na recenzenta rozprawy doktorskiej pani mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej pt. „*Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia*”. Promotorem pracy jest dr hab. inż. arch. Dominika Pazder, prof. PP.

II. PRZEDMIOT I ZAWARTOŚĆ ROZPRAWY

Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej pt. „*Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia*”. Praca podejmuje problematykę wykorzystania tymczasowego użytkowania jako narzędzia służącego aktywizacji zdegradowanych lub niewykorzystywanych zasobów przestrzennych w śródmieściach miast. Autorka analizuje to zjawisko w kontekście jego potencjału wspierania procesów regeneracyjnych oraz strategii zrównoważonego rozwoju miejskiego. Rozprawa składa się z trzech głównych części, które obejmują łącznie 9 rozdziałów, oraz przedmowy o charakterze osobistym, spisu bibliografii, zestawienia ilustracji i tabel oraz streszczenia w języku polskim i angielskim. Bibliografia zawiera 414 pozycji (wraz z dokumentami, opracowaniami i stronami internetowymi), w tym 5 publikacji własnych Doktorantki. Tekst rozprawy liczy 439 stron, na których zamieszczono 23 tabele i 175 rycin.

Część pierwsza, zatytułowana „*Wakujące zasoby przestrzenne w kontekście działań regeneracyjno-rozwojowych – identyfikacja tła teoretycznego*”, stanowi przegląd literatury i podstaw teoretycznych. Autorka przedstawia konteksty rozwoju lokalnego, partycypacji społecznej, zjawiska wakujących zasobów przestrzennych oraz klasyfikuje formy i funkcje tymczasowego użytkowania. Część druga – „*Strategia recyklingu przestrzeni – badania własne*” – zawiera autorską propozycję metodologiczną, opartą na analizie przypadku śródmieścia Poznania. Obejmuje identyfikację i diagnozę potencjału wakujących zasobów, narzędzia ich kierunkowania oraz metodę ewaluacji inicjatyw tymczasowego użytkowania. Część trzecia – „*Podsumowanie i wnioski*” – podsumowuje rezultaty badań, wskazuje ograniczenia oraz formułuje wnioski i rekomendacje dalszych kierunków badawczych. Rozprawa po

mimo rozbudowanej struktury, składającej się z wielu podrozdziałów, pozostaje całościowo i konsekwentnie rozwijana. Rozprawa została przygotowana z dużą starannością językową i redakcyjną. Styl pracy jest komunikatywny, precyzyjny i adekwatny do charakteru naukowego. Autorka należycie posługuje się terminologią właściwą dla dyscyplin architektury i urbanistyki, a przy tym unika nadmiernej hermetyczności, co czyni tekst zrozumiałym zarówno dla specjalistów, jak i dla odbiorców z pokrewnych dziedzin. Struktura tekstu jest klarowna – kolejne rozdziały logicznie wynikają z poprzednich, a układ treści sprzyja przejrzystości argumentacji.

Pod względem redakcyjnym praca została opracowana wzorowo. Autorka stosuje numerowany system cytowania w przypisach dolnych (styl oxfordzki), a bibliografia końcowa została uporządkowana alfabetycznie według nazwisk autorów, zgodnie z zasadami stosowanymi w naukach społecznych i humanistycznych. Przypisy są kompletne i precyzyjne, ilustracje i tabele dobrze obrazują ilustrują przedstawiane zagadnienia, a elementy takie jak spis ilustracji, streszczenie czy układ typograficzny zostały przygotowane z należytą starannością. Nie stwierdzono błędów językowych, terminologicznych ani logicznych, które wymagałyby korekty. Forma rozprawy odpowiada wysokim standardom pracy naukowej na poziomie doktorskim.

III. RECENZJA

1) ocena wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora w określonej dyscyplinie architektura i urbanistyka

Autorka umiejętnie osadziła swoją rozprawę w uznanych nurtach teoretycznych, odwołując się do prac takich myślicieli jak Henri Lefebvre, David Harvey, Richard Sennett i Philipp Oswalt, których koncepcje stanowią fundament dla analizy współczesnych przemian przestrzeni miejskiej, tymczasowości i procesów regeneracji. Jednocześnie, w celu nadania analizie lokalnego kontekstu, sięgnęła również po dorobek polskich badaczy, takich jak Iwona Sagan i Jerzy Regulski. Uwzględnienie zarówno klasycznych, jak i współczesnych podejść – krajowych i międzynarodowych – świadczy o szerokim zakresie refleksji teoretycznej i świadomym zakorzenieniu badań w interdyscyplinarnym dyskursie urbanistycznym. Taki zakres analizy potwierdza, że Autorka nie tylko zna literaturę, ale również potrafi ją krytycznie selekcjonować i twórczo wykorzystywać w konstrukcji własnego podejścia badawczego. Na podstawie przeglądu literatury wykazała, że mimo rosnącego zainteresowania problematyką tymczasowego użytkowania przestrzeni w miastach, brakuje opracowań, które łączyłyby to zjawisko z podejściem do recyklingu wakujących zasobów przestrzennych w ramach zintegrowanych strategii rewitalizacyjnych. Dotychczasowe badania, jak wskazuje Doktorantka, skupiają się przede wszystkim na aspektach społecznych lub projektowo-organizacyjnych, marginalizując znaczenie tymczasowości jako elementu zarządzania przestrzenią i narzędzia kształtowania polityki miejskiej. Tym samym w rozprawie wyraźnie określono granice istniejących opracowań i wskazano niedobory, które zostały zaadresowane w ramach autorskiego podejścia badawczego. Autorka w sposób świadomy i przekonujący zidentyfikowała lukę badawczą, która uzasadnia podjęcie tematu rozprawy.

W rozprawie zastosowano systematyczny przegląd literatury oparty na wyszukiwaniu hasła „temporary use” w bazie Web of Science (WOS) w przedziale lat 2011–2021. Choć podejście to jest uzasadnione ze względu na tematykę pracy, jego zakres budzi pewne zastrzeżenia, które mogą wpływać na całokształt obrazu badanego zjawiska. Po pierwsze, przegląd ograniczono do jednego hasła kluczowego – „temporary use”. Tymczasem w literaturze naukowej i praktyce planistycznej stosowane są również inne określenia tego zjawiska, m.in. „provisional use” czy „interim use” – przy czym to ostatnie pojęcie pojawia się również w samej rozprawie (s. 85). Uwzględnienie tych terminów mogłoby

znacząco poszerzyć zakres analizowanej literatury. Po drugie, wybór wyłącznie bazy WOS ogranicza dostęp do pełnego spektrum publikacji. Z uwagi na interdyscyplinarny i aplikacyjny charakter zagadnienia, zasadne byłoby uwzględnienie także bazy Scopus oraz Google Scholar, które lepiej odzwierciedlają zasób literatury z obszaru badań lokalnych, architektury i urbanistyki, a także tzw. szarej literatury (raportów, opracowań lokalnych). Zwiększyłyby to reprezentatywność przeglądu. Po trzecie, wybór przedziału czasowego 2011–2021 nie został uzasadniony. Brakuje informacji, czy wcześniejsze publikacje nie były dostępne, czy też celowo z nich zrezygnowano. Zważywszy, że debata na temat użytkowania tymczasowego w miastach zaczęła się już na początku XXI wieku, warto rozważyć rozszerzenie zakresu do 20 lat lub doprecyzować powody ograniczenia. Kolejną kwestią wymagającą dopracowania jest proces selekcji i klasyfikacji publikacji. Ograniczenie początkowego zbioru 106 artykułów do 33 nie zostało wystarczająco szczegółowo opisane. W pracy brakuje schematu ilustrującego przebieg zawężania, jak również systematyzacji treści (np. podziału tematycznego, typologii badań). Zastosowanie prostego schematu (np. diagram PRISMA) lub tabeli z klasyfikacją tematyczną znacząco podniosłoby przejrzystość i wiarygodność tej części. Na koniec warto zauważyć, że przegląd literatury w pracy łączy cechy klasycznego (narracyjnego) i systematycznego podejścia. Fragment „Stan badań” pełni funkcję przeglądu uzupełniającego, podczas gdy „Tło teoretyczne” jest bliższe systematyzacji wynikającej z przeszukiwania baz. Rozdzielenie tych funkcji i jednoznaczne wskazanie zakresów metodycznych każdej z części byłoby wskazane.

Mgr inż. arch. Zuzanna Kasperczyk-Brodecka wykazała zdolność nie tylko do syntetyzowania różnorodnych podejść teoretycznych, ale również do ich krytycznej analizy. W rozprawie jasno zidentyfikowała ograniczenia istniejących ujęć tymczasowego użytkowania przestrzeni, wskazując m.in. na brak jednoznacznych definicji i klasyfikacji tego zjawiska (s. 74), fragmentaryczność i niespójność dotychczasowych badań, a także brak narzędzi integrujących tymczasowość z długofalową polityką miejską. Szczególną uwagę zwróciła na niedostateczne uwzględnienie specyfiki lokalnych kontekstów w literaturze, zdominowanej przez przykłady z Europy Zachodniej. Taka analiza wskazuje na wysoki poziom refleksji metodologicznej i teoretycznej, a jednocześnie stanowi solidne uzasadnienie dla podjęcia autorskiego podejścia badawczego.

Doktorantka nie ograniczyła się do prezentacji wyników badań własnych, lecz osadziła je w szerszym kontekście porównawczym, odwołując się do ustaleń zawartych w literaturze przedmiotu oraz do przykładów realizacji tymczasowego użytkowania przestrzeni w innych miastach. W części poświęconej studiom przypadków (s. 342–368) dokonała analizy podobieństw i różnic między wybranymi inicjatywami warszawskimi (m.in. Komuna Warszawa, Praski Ogródek Sąsiedzki, Dzielnica Wisła, Plac Nowego Sąsiedztwa) a praktykami opisywanymi w badaniach wcześniejszych. Przedstawiła również zestawienie inicjatyw tymczasowego użytkowania (s. 343), które zestawiała z kryteriami i sposobami monitorowania (s. 360–368). Autorka wskazała, że w kontekście europejskim tymczasowe użytkowanie bywa systemowo wspierane przez polityki miejskie i ramy instytucjonalne, podczas gdy w Polsce inicjatywy te mają najczęściej charakter oddolny i doraźny. W części dotyczącej metody ewaluacji podkreśliła brak analogicznych kompleksowych podejść w dotychczasowej literaturze, co z jednej strony uwydatnia oryginalność zaproponowanej koncepcji, a z drugiej potwierdza, że wyniki jej badań zostały świadomie skonfrontowane z istniejącym stanem wiedzy. Takie ujęcie świadczy o wysokim stopniu dojrzałości badawczej Autorki i umiejętności interpretacji wyników w odniesieniu do istniejących efektów analiz. Koncepcje dotyczące przestrzeni miejskiej, przejściowości, użytkowania zasobów oraz teorii regeneracji zostały zastosowane przy opracowaniu trójwarstwowego modelu identyfikacji potencjału wakujących zasobów przestrzennych – uwzględniającego aspekty fizyczne, funkcjonalne i społeczne (s. 126–283). Autorka umiejętnie ulokowała swoje badania w istniejących nurtach teoretycznych, odnosząc się m.in. do idei zrównoważonego rozwoju, gospodarki obiegu zamkniętego oraz koncepcji regeneracji miejskiej, która

stanowi zasadnicze ramy dla całej pracy. Tymczasowe użytkowanie zostało przedstawione nie tylko jako rozwiązanie doraźne, lecz jako element długofalowej strategii zarządzania zasobami miejskimi w sposób adaptacyjny i partycypacyjny, co wskazuje na świadome i spójne wykorzystanie koncepcji teoretycznych w analizie empirycznej. Reasumując, rozprawa doktorska prezentuje bardzo dobrą wiedzę teoretyczną Doktorantki w dyscyplinie architektura i urbanistyka, a także w dyscyplinach pokrewnych związanych z prezentowaną tematyką badawczą.

2) ocena wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska wykazuje umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej przez osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora;

Autorka w rozprawie jasno sformułowała problem badawczy, który dotyczy braku systemowego podejścia do wykorzystania wakujących zasobów przestrzennych w miastach, szczególnie w kontekście wdrażania działań tymczasowego użytkowania jako narzędzia regeneracji śródmieść. Wskazała, że mimo rosnącego zainteresowania tym tematem, brakuje zintegrowanych narzędzi pozwalających na identyfikację, kierunkowanie oraz ocenę i monitorowanie skuteczności działań dla tymczasowych inicjatyw w przestrzeni. Na podstawie tego problemu sformułowała cel główny rozprawy: opracowanie *Strategii recyklingu przestrzeni* w oparciu o działania tymczasowego użytkowania. Cel ten został rozwinięty poprzez cele szczegółowe, obejmujące rozpoznanie znaczenia wakujących zasobów, analizę form i mechanizmów tymczasowego użytkowania oraz opracowanie własnych narzędzi oceny i zarządzania przestrzenią.

W pracy doktorskiej Autorka posługuje się zarówno pytaniami badawczymi (str. 16–17), jak i hipotezami badawczymi (str. 20), co jest podejściem spotykanym w pracach interdyscyplinarnych, zwłaszcza o charakterze projektowym. Konstrukcja założeń metodologicznych ma charakter eksploracyjny, a układ pracy prowadzi czytelnika przez kolejne etapy analizy, od kontekstów teoretycznych po syntezę wyników i propozycję strategii. Konstrukcja założeń teoretycznych i metodologicznych ma charakter otwarty i eksploracyjny, co wspiera elastyczność w analizie złożonych zjawisk miejskich. Pytania badawcze zostały w sposób pośredni zawarte w strukturze celów i metod – Autorka pracy sformułowała pięć pytań badawczych. W odpowiedzi na pierwsze z nich identyfikuje cztery kluczowe potencjały wakujących przestrzeni: przestrzenno-lokalizacyjny, gospodarczy, społeczno-kulturowy oraz ekologiczny. Drugie pytanie dotyczy metod aktywizacji tych zasobów – autorka wskazuje tymczasowe użytkowanie, adaptację istniejących struktur oraz działania hybrydowe. Trzecie pytanie odnosi się do kwalifikowania przestrzeni do recyklingu – brane są pod uwagę m.in. lokalizacja, stan techniczny i społeczny kontekst. Czwarte pytanie dotyczy roli tymczasowego użytkowania w procesach miejskiej regeneracji – autorka akcentuje jego elastyczność, niski koszt i potencjał aktywizacji społecznej. W piątym pytaniu przedstawiono cele i sposób ewaluacji inicjatyw ulokowanych tymczasowo w przestrzeni, w tym wyznaczenie kryteriów i wskaźników oceny.

Tak sformułowany problem i pytania stanowią logiczną podstawę dla zaproponowanego podejścia badawczego, a ich powiązanie z analizami empirycznymi świadczy o świadomym i samodzielnym prowadzeniu procesu badawczego. Pomimo tych niewątpliwych atutów, należy zwrócić uwagę na ograniczenia zastosowanego podejścia do identyfikacji terenów. Autorka zaproponowała autorską metodę opartą na analizie trójwarstwowej (uwarunkowania fizyczne, funkcjonalne i społeczne), jednak jej charakter pozostaje jakościowy i ekspercki. Pomimo oryginalności podejścia badawczego oraz wyrażnie autorskiego charakteru zaproponowanych narzędzi, należy zwrócić uwagę na ograniczenia metodologiczne zastosowanej konstrukcji. Autorka nie oparła swojej strategii identyfikacji i oceny potencjału wakujących zasobów przestrzennych na sprawdzonych i powszechnie stosowanych narzędziach analitycznych, takich jak systemy informacji geograficznej (GIS), analiza wielokryterialna czy procedury wagowania. Zaproponowane metody mają charakter jakościowy i heurystyczny, a dobór kryteriów nie został powiązany z jednoznaczną podstawą empiryczną ani formalną walidacją. Brakuje również mechanizmu weryfikacji wyników, który umożliwiłby replikację podejścia w innych warunkach przestrzennych lub instytucjonalnych. Tego rodzaju ograniczenia mogą utrudniać

wykorzystanie zaproponowanej strategii w praktyce zarządzania miejskiego oraz w politykach publicznych. Niemniej jednak, wskazane słabości nie przekreślają wartości poznawczej rozprawy, lecz raczej wskazują kierunki możliwej dalszej operacjonalizacji przedstawionych koncepcji.

W rozprawie sformułowano tezę badawczą, zgodnie z którą *recykling wakujących zasobów przestrzennych poprzez zastosowanie metod tymczasowego użytkowania przestrzeni może przyczynić się do ich aktywizacji społeczno-przestrzennej, a w konsekwencji do wsparcia zrównoważonych procesów rozwojowych i regeneracyjnych miasta.*

Teza została sformułowana w ścisłym powiązaniu z pytaniami badawczymi i celem, co świadczy o logicznej i spójnej konstrukcji rozprawy. Na poziomie teoretycznym Autorka dowodzi, że tymczasowe użytkowanie może pełnić rolę skutecznego narzędzia aktywizacji przestrzennej i społecznej. Potwierdzeniem tego są liczne odniesienia do literatury oraz empiryczne studia przypadków. Szczegółowo opisano cztery inicjatywy tymczasowego użytkowania przestrzeni w Warszawie (Komuna Warszawa, Praski Ogródek Sąsiedzki, Dzielnica Wisła, Plac Nowego Sąsiedztwa), wskazując na ich pozytywny wpływ na lokalne społeczności oraz na poprawę jakości przestrzeni. Dodatkowo, w rozdziale 2.1.4 (s. 279), autorka podsumowuje diagnozę wakujących zasobów śródmieścia Poznania i wskazuje możliwości ich ponownego włączenia w strukturę miejską – co potwierdza potencjał regeneracyjny recyklingu przestrzeni. Na stronie 18 wprost zaznaczono, że strategia ma wspierać zrównoważoną reurbanizację oraz procesy rozwojowe, a jej kompleksowość znajduje wyraz w narzędziach prognostycznych i aplikacyjnych (s. 284–339), które przekładają diagnozę na konkretne kierunki działań. W efekcie należy uznać, że teza rozprawy została w pełni zrealizowana. Została potwierdzona zarówno przez solidne podstawy teoretyczne, jak i poprzez spójną część badawczą oraz propozycje narzędzi, które można zastosować w politykach miejskich.

3) ocena wraz z uzasadnieniem, czy rozprawa doktorska stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.

Rozprawa doktorska Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej pt. *„Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia”* stanowi oryginalne rozwiązanie zarówno w zakresie sformułowania problemu naukowego, jak i zaproponowania metody jego rozwiązania oraz zastosowania wyników badań w sferze społecznej i gospodarczej. Po pierwsze, autorka proponuje nowatorskie ujęcie wakujących zasobów przestrzennych – nie jako problemu, lecz jako potencjalnych zasobów, które można aktywizować z użyciem narzędzi recyklingu przestrzeni. To przesunięcie perspektywy poznawczej stanowi wartość naukową samą w sobie. Po drugie, strategia została osadzona w interdyscyplinarnej ramie teoretycznej, łączącej zagadnienia urbanistyki, gospodarki cyrkularnej, partycypacji społecznej oraz planowania przestrzennego. Zintegrowane podejście do problemu oraz autorskie narzędzia – takie jak metoda kwalifikacji wakujących obszarów czy narzędzie kierunkowania ich rozwoju – świadczą o wysokim poziomie innowacyjności metodycznej. Po trzecie, praca zawiera propozycję zastosowania wyników badań w sferze praktycznej. Strategie i metody zostały przetestowane empirycznie w warunkach rzeczywistych (Poznań, Warszawa), co potwierdza ich przydatność i aplikacyjność. Szczególnie wartościowe są studia przypadków inicjatyw tymczasowego użytkowania przestrzeni, które poddano ewaluacji z użyciem autorskich wskaźników.

W rozprawie zastosowano interesującą i wielowymiarową metodę ewaluacji inicjatyw tymczasowego użytkowania przestrzeni, uwzględniającą trzy kluczowe aspekty: przestrzeń, wspólnotę i debatę. Wprowadzenie tych kategorii oceny jest oryginalne i dobrze osadzone w realiach miejskich inicjatyw oddolnych. Szczególnie istotne jest to, że autorka odwołuje się do pięciu konkretnych kryteriów ewaluacyjnych: trafności, efektywności, skuteczności, trwałości oraz powtarzalności. Umożliwia to pogłębioną analizę inicjatyw w wymiarze nie tylko przestrzennym, ale również społecznym i instytucjonalnym. Mimo to, brakuje przedstawienia szczegółowych wyników badań społecznych, które według opisu metodologicznego miały zostać przeprowadzone. Autorka wspomina o zastosowaniu rekonesansu, wywiadów indywidualnych, obserwacji quasi-uczestniczącej oraz ankiety

PAPI (papierowej ankiety wypełnianej bezpośrednio), jednak w treści pracy nie pojawiają się: dane ilościowe lub jakościowe z przeprowadzonych ankiet, szczegółowe opisy i analiza treści wywiadów, dokumentacja obserwacji. Zamiast tego, zawarto ogólną syntezę wniosków, bez wskazania, na podstawie ilu odpowiedzi i w jakich lokalizacjach dane zostały zebrane. To ogranicza przejrzystość oraz możliwość oceny trafności wniosków, a także osłabia wartość dowodową prezentowanych tez. Ponadto, pojawia się wątpliwość co do klasyfikacji niektórych typów przestrzeni jako wakujących, np. przestrzeni nabrzeżnych i rzecznych (Dzielnica Wisła). Choć mogą one podlegać czasowemu użytkowaniu, ich status formalny, funkcjonalny i własnościowy nie zawsze odpowiada kryteriom „wakatu”. Wymaga to doprecyzowania lub przynajmniej uzasadnienia, dlatego przestrzenie tego typu włączono do katalogu zasobów wakujących.

Rozprawa doktorska mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej wnosi istotny wkład do rozwoju badań nad tymczasowym użytkowaniem przestrzeni w kontekście urbanistyki i planowania przestrzennego. Praca wyróżnia się oryginalnym podejściem badawczym – Autorka zaproponowała koncepcyjne i metodologiczne ramy dla interpretacji tymczasowego użytkowania jako narzędzia regeneracji przestrzeni miejskiej. Na szczególną uwagę zasługuje autorska *Strategia recyklingu przestrzeni*, będąca konstruktem teoretyczno-praktycznym obejmującym metody diagnozy, kierunkowania i oceny inicjatyw tymczasowych. Opracowanie takich narzędzi, choć nieformalnych, wskazuje na twórczy i analityczny charakter pracy. Wartość naukowa rozprawy wyraża się także w przemyślanej strukturze badań empirycznych, w tym szczegółowej analizie przypadków wdrożeniowych z Warszawy i wykorzystaniu materiału terenowego z Poznania. Autorka nie tylko wskazała na istniejącą lukę w literaturze, ale również podjęła próbę jej wypełnienia, opracowując ramy analityczne, które mogą być dalej rozwijane i testowane. Chociaż narzędzia te nie mają charakteru uniwersalnego i wymagają dalszej operacjonalizacji, ich koncepcyjny potencjał i nowatorstwo stanowią istotny wkład w rozwój dyskusji naukowej architektura i urbanistyka w zakresie adaptacyjnego zarządzania przestrzenią miejską. Rozprawa może zatem służyć jako punkt odniesienia dla przyszłych badań i opracowań wdrożeniowych w zakresie tymczasowego użytkowania oraz recyklingu przestrzeni miejskiej.

Podsumowując, strategia opisana w pracy doktorskiej ma wysoki potencjał implementacyjny, jednak jej adaptacja do roli oficjalnej polityki miejskiej wymagałaby rozszerzenia o komponenty wdrożeniowe, finansowe, organizacyjne oraz ewaluacyjne zgodne z praktyką administracji publicznej.

IV. WSKAZANIE DOBRYCH I SŁABYCH STRON ROZPRAWY

Jako dobre/gorsze strony rozprawy można wymienić:

- oryginalność podejścia do problemu – Autorka redefiniuje wakujące zasoby przestrzenne jako zasób, a nie deficyt, co stanowi nowatorską perspektywę w polskiej urbanistyce;
- zintegrowana rama teoretyczna i interdyscyplinarność - praca czerpie z urbanistyki, gospodarki cyrkularnej, socjologii i planowania przestrzennego, oferując spójny, kompleksowy model analizy;
- rozwinięte narzędzia metodyczne – autorska *Strategia recyklingu przestrzeni* obejmuje diagnozę, kwalifikację, kierunkowanie rozwoju i ewaluację – to unikalna konstrukcja o wysokiej wartości aplikacyjnej;
- empiryczne zakorzenienie – badania przeprowadzone na przykładzie Poznania i Warszawy pokazują osadzenie koncepcji w rzeczywistości miejskiej, co wzmacnia ich wiarygodność i praktyczność;
- przejrzysta struktura i wysoka jakość edytorska – tekst jest klarownie skonstruowany, ilustrowany schematami, tabelami i mapami, co ułatwia zrozumienie złożonej treści;

- brak formalnego osadzenia strategii w systemie planowania miejskiego – strategia nie odnosi się wprost do obowiązujących dokumentów planistycznych ani struktur instytucjonalnych miasta;
- ograniczenia wdrożenia (być może celowe) – brakuje harmonogramu, analizy kosztów, źródeł finansowania i konkretnych partnerów wdrożenia – to ogranicza bezpośrednie zastosowanie strategii w administracji publicznej; nie określono także mechanizmów partycypacyjnych czy komunikacji z mieszkańcami;
- niewystarczająco rozwinięty system wskaźników realizacji celów – choć zaproponowano ewaluację, brak jest spójnego zestawu wskaźników umożliwiających ciągłe monitorowanie efektów działań.

V. PYTANIA DO DOKTORANTKI

- a) Czy Doktorantka rozważała możliwość wykorzystania znanych technik analizy wielokryterialnej (MCDA) lub metod statystycznych do pogłębienia analizy i weryfikacji zaproponowanej tezy? Jeśli tak, to które metody byłyby jej zdaniem najbardziej odpowiednie i dlaczego?
- b) Jakie są zdaniem Doktorantki konsekwencje oraz ograniczenia zaprezentowanego badania?
- c) W jaki sposób zmiana postrzegania wakujących przestrzeni z „problemu” jakim były na „zasób” jaki mogą stanowić może wpłynąć na praktyki planowania miejskiego?
- d) Na czym polegał proces doboru przypadków do części empirycznej? Jakie były kryteria wyboru?
- e) Czy przestrzenie nabrzeżne można w pełni uznać za wakujące? Jak broniłaby Pani ich włączenia do analizy?

VI. PODSUMOWANIE

Podsumowując, rozprawa wnosi oryginalny wkład do rozwoju dyscypliny architektura i urbanistyka, a także proponuje praktyczne narzędzia, które – po odpowiednim dopracowaniu – mogą być implementowane w politykach miejskich.

W rozprawie zastosowano interesującą i wielowymiarową metodę ewaluacji inicjatyw tymczasowego użytkowania przestrzeni, uwzględniającą trzy kluczowe aspekty: przestrzeń, wspólnotę i debatę. Wprowadzenie tych kategorii oceny jest oryginalne i dobrze osadzone w realiach miejskich inicjatyw oddolnych. Szczególnie istotne jest, że autorka odwołuje się do pięciu konkretnych kryteriów ewaluacyjnych: trafności, efektywności, skuteczności, trwałości oraz powtarzalności. Umożliwia to poszerzoną analizę inicjatyw w wymiarze nie tylko przestrzennym, ale również społecznym i instytucjonalnym. Zasadniczym celem rozprawy było pogłębienie zrozumienia zjawiska wakujących zasobów przestrzennych oraz reinterpretacja ich roli w procesach przekształceń miejskich – poprzez przesunięcie optyki z problemu na potencjalny zasób rozwojowy. Dodatkowo Autorka wyznaczyła dwa cele pośrednie: rozpoznanie roli i znaczenia przestrzeni wakujących, rozpoznanie metod tymczasowego użytkowania, ich problemów i potencjałów oraz charakterystyki zrealizowanych wdrożeń. Cele zostały zrealizowane – metoda została stworzona, posiada charakter aplikacyjny.

Najważniejszym rezultatem było opracowanie autorskiej trójkomponentowej *Strategii recyklingu przestrzeni*, obejmującej także propozycje implementacji metod tymczasowego użytkowania oraz ich ewaluację. Należy jednak zauważyć ograniczenia badań - ocena wybranych inicjatyw tymczasowego użytkowania ma częściowo subiektywny charakter, co może wynikać z braku pełnej dokumentacji wyników badań społecznych. W rozprawie zastosowano zarówno system pytań badawczych (pięć), jak i zestaw pięciu hipotez badawczych. Pytania zostały logicznie sformułowane, odpowiadają celom badawczym i są adekwatne do przyjętej metodologii jakościowej i eksploracyjnej. Każde z pytań odnosi się do ważnego aspektu badanej problematyki i stanowi skuteczne narzędzie

poznawcze. Zastosowane hipotezy również korespondują z tematyką rozprawy i służą potwierdzeniu (bądź odrzuceniu) określonych założeń. Z pięciu hipotez, trzy zostały przyjęte (H1, H3, H4), jedna częściowo potwierdzona (H5), a jedna odrzucona (H2). Mimo zgodności z wynikami badań, obecność hipotez nie była konieczna z metodologicznego punktu widzenia – analiza oparta na pytaniach badawczych w zupełności wystarczałaby do potwierdzenia tezy pracy i realizacji jej celów.

Mgr inż. arch. Zuzanna Kasperczyk-Brodecka wykazała, że potrafi zaplanować i prowadzić badania naukowe, weryfikować uzyskane wyniki oraz formułować poprawne wnioski. W pracy Doktorantka wskazała również kierunki dalszych badań, co potwierdza, że jest Ona odpowiednio przygotowana do samodzielnego prowadzenia prac naukowych. Uwagi krytyczne przedstawione w niniejszej recenzji mają charakter dyskusyjny i nie wpływają na obniżenie mojej bardzo dobrej oceny poziomu merytorycznego rozprawy. Oceniam, że recenzowana rozprawa stanowi rozwiązanie oryginalnego zagadnienia naukowego oraz potwierdza kompetencje Doktorantki.

Stwierdzam, że recenzowana rozprawa doktorska autorstwa mgr inż. arch. Zuzanny Kasperczyk-Brodeckiej pt. „Tymczasowe użytkowanie jako metoda recyklingu wakujących zasobów przestrzennych wspierająca procesy regeneracyjne i rozwojowe śródmieścia” spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim określone w art. 187 ustawy z dnia 20.07.2018 r. *prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.) oraz wnosi wkład w rozwój dyscypliny naukowej architektura i urbanistyka. W związku z tym stawiam wniosek o przyjęcie przedłożonej rozprawy doktorskiej i dopuszczenie jej do publicznej obrony. Jednocześnie stawiam wniosek o wyróżnienie rozprawy ze względu na jej oryginalność podejścia do problemu, zintegrowaną ramę teoretyczną i interdyscyplinarność, rozwinięcie narzędzi metodycznych, przejrzystą strukturę i wysoką jakość edytorską.

Marta Skiba